

Školská rada
příležitost pro demokracii ve škole

Petr Chalouš
ČAPV konference, Hradec Králové
13.9.2017

Teorie

Gutman (1987) zakládá demokratickou teorii vzdělávání na sdílení vzdělávací autority mezi státem, rodinou a jednotlivcem. Jako projev demokratického vzdělávání popisuje kreativní konflikt mezi centrálním řízením, profesionály a místní komunitou.

(Školské rady v českém kontextu mohou být prostorem pro tento dialog.)

Woods (2005) ve svém demokratickém konceptu vedení ve vzdělávání popisuje školu jako vzdělávací komunitu učících se, kde je sdílena moc, naděje a zdroje.

(Školská rada pak je nejen demokratickou správou instituce, je i podporou sounáležitosti ve vzdělávací misi školy.)

Koncepce participace umožňují zachytit zapojení rodičů, jak výzkum školských rad zakotvil Stelmach (2016) v teoretickém modelu Arstein (1969) popisujícím úroveň a kvalitu participace veřejnosti.

Co víme o školských radách

Oblast správy školy (school governance) nebo participace a demokracie?

Rozpor mezi

„ekonomickým“ očekáváním
efektivita – kontrola – zákaznický model – odpovědnost

a

„demokratickým“ očekáváním od školských rad
participace – sdílení – spolupráce – partnerský model - komunita

Nemapovaný stav v ČR, historie a mezinárodní kontext (Pol, Rabušicová 1997)

Legislativní rámec – zásadně a někdy pouze

Aktuální legislativa - boj o udržení školských rad, oslabení a posílení školských rad

Na jednu stranu podceňování rad (návrhy na rušení), na druhou obavy z nich přetahování o pravomoc (např. navrhnout odvolání ředitele)

V českém prostředí pak školské rady jsou hlavním legislativním nástrojem participace rodičů.

Úpravy legislativy silně ovlivňují školské rady ve světě
(Gann 2016, Cobano-Delgado 2015)

V ČR chybí zadání, nikde není cíl školských rad.

Předvýzkum:

Rada se drží zákonného minima (díky povinnosti projednávání minima vzniká prostor pro další diskusi). Diskuse probíhá jen občas, vedení školy reportuje vybrané novinky, případné otázky nebo témata do diskuse vnáší rodiče nebo zřizovatel, učitelé působí jako mluvčí školy a ředitele.

Významná je příprava, iniciace dialogu, dostatečný prostor pro dialog a facilitace.

Proč školské rady

Vyvažuje pravomoci ředitele nebo pomáhá řediteli?

Formalismus: Kývací a schvalovací skupina

Jednání, dialog , proces je možná důležitější než samotná rozhodnutí

Rodiče – očekává škola od nich spíše podporu učení dítěte než podíl na správě školy

Přínos školské rady:

- Strategie školy, základní a obecná perspektiva jako priorita rad (Gann)
- Mediace při řešení případných problémů (objevuje se v průzkumech)
- Atmosféra, vzor a podpora participace (předpoklad výzkumníka)

Z předvýzkumu – téma směřování školy

- atmosféra/rozvoj/respekt x výkon/tlak/úspěch
- alternativa (slovní hodnocení) x tradice (známky)

Aktuální průzkum ČŠI

- jen necelá polovina z 200 oslovených ředitelů škol vidí školskou radu jako funkční orgán, který řediteli nějakým způsobem pomáhá. (V této interpretaci je obsažena zajímavá implikace, že úkolem školské rady je pomáhat řediteli.)
- téměř polovina souhlasila, že školská rada je formální institucí bez reálného vlivu a smyslu
- zároveň podobným poměrem souhlasili, že školská rada přináší zajímavé náměty pro práci školy
- třetina pak vidí radu jako pomoc v komunikaci se zřizovatelem a podobným poměrem souhlasí, že je dobrý zdroj kontaktů.
- šestina uvedla, že rada pomohla řešit obtížné komunikační situace s některými rodiči.
- ve školách s vnímáním nefunkčnosti školské rady je více stížností od neformálních skupin rodičů. (pozn.: zajímavá je možnost, že nefunkční školské rady souvisí s výskytem stížností od neformálních skupin rodičů, pak by bylo zajímavé ověřit účinnost mediace hlasu rodičů školy jako prevenci rizikové neřízeného spojování se rodičů ve vyjadřování nespokojenosti)

Co řeší výzkumy školských rad

Dobré školské rady mají dobré školy a naopak. (Gann 2016)

Co podporují školské rady? Co podporuje školské rady?

Vlivné školské rady

- mají školy s tradicí zapojení rodičů
- ty, co spolupracují jako tým společně s pracovníky školy
 - - tam kde se podílejí na iniciativách pro rozvoj školy
- - ředitelé, kteří podporují radu – členy rady, informace, dovednosti
(Parker, Leithwood 2000)

Jaká je participace rodičů?

Spíše slabá participace než silná, skutečná, autentická participace
(Stelmach 2016)

Výzkumné cíle a otázky

Cílem je přispět k poznání jaké jsou školské rady dnes, co přinášejí participaci a demokracii ve škole?

Jak rozumí členové školské rady významu a dopadu své činnosti, jaké vnímají příležitosti a jaké překážky?

Jaké přínosy má členství v radě pro vás? (pokud členy rady vnímáme jako policy makers na úrovni školy, pak je významný rozvoj jejich kompetencí být policy makers)

Jak participují rodiče prostřednictvím školské rady? (pokud jsou rady hlavním nástrojem participace rodičů na dění ve školách ukotveným v české legislativě)

Metodologie

Předvýzkum probíhá jako případová studie jedné školské rady základní školy, která je unikátním případem školy s dlouhodobou tradicí demokratických principů, otevřenosti rodičům a zároveň je běžnou školou zřizovanou městskou částí. Podstatou je sbírání dat autorem přímo v reálném prostředí s využitím postupů etnografického designu, terénních poznámek.

Aktuálně již 3 roky ve školské radě jako rodič . Další krok říjen 2017 volby, rozhovor s kandidáty a voliteli rodičů, jak vnímají volby rodičů. Rozhovory s členy, původními členy, novými členy. Předvýzkum: Změny členů jsou zajímavou událostí v činnosti.

Dizertační práce vychází z kvalitativní metodologie, zajímá se o to, co se vlastně děje ve školské radě základní školy, jaké jsou zkušenosti členů školských rad , jak zažívají své členství, jak vnímají svůj přínos a pohled ředitele školy.

Pozorování jednání školských rad záznam a kvalitativní analýza jednání, komunikace. Rozhovory s členy školských rad k jejich reflexi jednání, motivace, přínosy, rozvoj. Fokální skupiny na téma na téma ideální školská rada participace a demokracie ve škole.

Oslovena ČŠI pro možnost sekundární analýzy dat a spolupráci ve školním roce 2017/2018 při sbětu dat k tématu školských rad

z předvýzkumu

Jako přínosné se ukazuje zúčastněné pozorování dialogu během jednání rady.

Každé jednání přináší svá specifická témata a úkoly, proto je vhodné pozorovat školskou radu nejméně v rozsahu školního roku.

Pro školskou radu mohou být významné určité události v historii činnosti rady, jako byl u zkoumané rady podíl na vyřešení konfliktu, který se dotýkal celé školy.

Důležitá je kdo je členem rady (za učitele může být zástupce vedení, za rodiče může být pracovník ve vzdělávání, za zřizovatele může být aktivista)

Interpretace každého člena školské rady a ředitele je důležitá, ani základní mise rady nemusí být sdílena všemi stejně.

Liší se pozice zástupců zřizovatele, učitelů i rodičů (a ředitele)

Vnitřní dialog

Na mém názoru záleží.

Jsme tým, co se dokáže dohodnout.

Dokážu vyjednat zájmy rodičů?

Literatura

Pol, M., Rabušicová, M. (1996). Správa a řízení škol. Rady škol v mezinárodní perspektivě. Brno: Paido.

Pol, M., Rabušicová, M. (1998). Rady škol - věc veřejná? Brno: FF MU

Gann, N. (2016). Improving school governance. Routledge

Parker, K., Leithwood, K. (2009) School Councils' Influence on School and Classroom Practice. Peabody Journal of Education, 75:4, 37-65

Školský zákon 561/2004 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2017

Woods, P. (2005). Democratic Leadership in Education. London: Sage.

Stelmach, B. (2016). Parents' participation on school councils analysed through Arnstein's ladder of participation. School Leadership & Management, 36:3, 271-291

Gutmann, A. (1987). Democratic education. Princeton